

Xenophon: *Anabasis* VII

Oversat af David Bloch og Adam Schwartz

VII. 1 [I det foregående er der gjort rede for, hvad grækerne foretog sig på marchen ind i landet sammen med Kyros, og ligeledes for hvad der skete undervejs på marchen ud til Sortehavet, efter at Kyros var faldet, såvel som for hvad de oplevede på marchen væk fra Sortehavet, indtil de kom udenfor indsejlingen og frem til Chrysopolis i Asien.] Herefter blev Pharnabazos nervøs for, at hæren skulle drage imod hans eget satrapi, og derfor sendte han bud til den spartanske flådechef Anaxibios, der netop befandt sig i Byzans, og bad ham om at fragte hæren over Hellesponten og ud af Asien. Han lovede på forhånd at opfylde alle Anaxibios' ønsker. Anaxibios inviterede derfor strategerne og lochagerne ind i Byzans; og han lovede dem, at der ville være en opgave til soldaterne, hvis bare de tog over til Europa.

Efter at have drøftet sagen stemte de andre så for at give denne besked videre til hæren, men Xenophon sagde, at han personligt agtede at forlade hæren og sejle hjem. Anaxibios pålagde ham imidlertid at bringe hæren til Europa og først sejle bagefter, og det gik han så ind på.

På dette tidspunkt sendte thrakeren Seuthes så sin betroede mand Medosades med en besked til Xenophon. Seuthes bad Xenophon hjælpe sig med at få presset hæren til at tage over til Europa, og hvis han fik gennemført det, ville han ikke komme til at fortryde det. Xenophon svarede:

“Hæren skal såmænd derover alligevel, så det skal hverken jeg eller nogen anden have betaling for. Men når den er kommet over, rejser jeg min vej; så Seuthes burde snarere kontakte dem, der bliver tilbage, og som vil kunne være ham til gavn.”

Derefter krydsede alle soldaterne strædet over til Byzans. Anaxibios havde ikke nogen løn til dem, men han lod ikke desto mindre bekendtgøre, at soldaterne skulle tage deres våben og oppakning og marchere ud af byen. De skulle hjemsendes og optælles ved samme lejlighed, hed det sig. Soldaterne tog det tungt, fordi de ikke havde nogen penge at proviantere til rejsen for, og det var kun modstræbende, de pakkede sammen. Xenophon, der jo var blevet guvernøren Kleandros' gæsteveren, opsøgte ham for at sige farvel, da han stod og skulle til at sejle. Kleandros sagde imidlertid:

“Det skal du ikke gøre. Ellers får du hele skylden - allerede nu er der nogen, der anklager dig for ikke at få skaffet hæren af vejen hurtigt nok.” Xenophon svarede:

“Jamen, det er ikke min skyld! Soldaterne mangler jo fortæring til hjemrejsen; det er derfor, de har mistet modet.”

“Jeg vil ikke desto mindre råde dig til at følges med hæren ud, som om du vil tage med. Når først den er kommet udenfor, kan du så tage af sted.”

“Nå, men det må vi jo så tale med Anaxibios om,” sagde Xenophon. Det gjorde de så, og Anaxibios opfordrede dem til følge planen. Hæren skulle pakke og afmarchere hurtigst muligt, og det skulle bekendtgøres, at enhver, der ikke var til stede ved mønstring og optælling, ville komme til at stå til regnskab for det. Så marcherede de ud; strategerne forrest og bagefter alle de andre. Da næsten alle var kommet ud, og der kun manglede nogle få stykker, og Eteonikos stod parat ved

porten til at lukke den i og skyde tværbommen for, kaldte Anaxibios officererne sammen og sagde:

“I kan tage jeres forsyninger fra thrakernes landsbyer. Der er der masser af hvede og byg og hvad I ellers har brug for. Med dem kan I nå til Chersonesos, og der vil Kyniskos udbetale jeres sold.”

Det var der nogle af soldaterne der hørte, eller også var der en lochag, der fortalte det videre til hæren. Strategerne spurgte så, om Seuthes var at betragte som ven eller fjende, og om man burde marchere via det Hellige Bjerg¹ eller gå en omvej igennem det centrale Thrakien. Bedst som de stod og diskuterede det, rev soldaterne deres våben til sig og stormede løs på porten for at komme inden for murene igen. Da Eteonikos og hans mænd så hoplitterne komme styrtende imod sig, lukkede de porten i og skød tværbommen for; men soldaterne gav sig til at hamre løs på porten og sagde, at de blev behandlet vildt uretfærdigt, og at de blev lukket udenfor midt i fjendeland. De sagde, at de ville hugge porten itu, hvis ikke byzantinerne frivilligt lukkede op. Nogle løb ned til vandet, hvor de kravlede op ad bølgebryderen, over muren og ind i byen; mens andre af soldaterne endnu befandt sig indenfor, og da de så tumulten ved porten, huggede de tværbommene over med økser og slog portene op på vid gab. De andre strømmede ind.

Da Xenophon så, hvad der foregik, blev han bange for, at soldaterne skulle få den idé at begynde at plyndre byen og gøre både den og ham selv og hæren uoprettelig skade. Han stak derfor i løb og blev maset indenfor porten sammen med mængden. Da byzantinerne nu så, at hæren trængte ind med magt, flygtede de væk fra torvet; og nogle løb ned til skibene, mens andre løb hjem. De, der allerede var hjemme, løb derimod ud på gaden, mens andre begyndte at trække krigsskibe i vandet for at flygte ombord på dem; og alle troede, at de nu skulle dø, fordi byen måtte være blevet erobret. Eteonikos flygtede op imod akropolis, mens Anaxibios løb ned til vandet og sejlede rundt om byen i en fiskerbåd og nåede også derop. Derfra sendte han omgående bud efter garnisonen i Kalchedon, for han mente ikke, at folkene på akropolis ville kunne holde stand mod hoplitterne. Så snart soldaterne fik øje på Xenophon, løb de hen til ham i en flok og sagde:

“Så, Xenophon, nu har du chancen for at vise dig som en mand! Du kontrollerer byen, du kontrollerer krigsskibene, finanserne og alle disse mænd! Nu kan du gøre os en tjeneste, hvis du bare vil, og vi kan til gengæld gøre dig til en mægtig mand!”

Xenophon svarede:

“Det har I helt ret i, og det vil jeg gøre. Men hvis det er det, I gerne vil have, så må I lægge jeres våben og stille jer i orden i en fart.”

Han ville nemlig prøve at hidse dem lidt ned, og gav derfor både ordren videre selv og sørgede for, at de andre også gav den videre. Soldaterne begyndte at stille sig i formation af sig selv, og inden længe havde hoplitterne formeret et geled på otte rækker, og peltasterne var løbet ud på begge sider. Stedet var nærmest perfekt til opstilling: det var det såkaldt thrakiske torv, helt uden bygninger og fuldstændig plant.

¹ Det såkaldt hellige bjerg ligger i Thrakien ved indsejlingen til Sortehavet (*Propontis*) ved roden af Chersonesos; idag Tekiz-dag. Spørgsmålet er således, om hæren kan nøjes med at gå langs kysten, eller den er nødt til at trænge igennem det indre Thrakien.

Da soldaterne holdt deres våben i ro og var faldet lidt ned, kaldte Xenophon hæren sammen og sagde:

“Soldater! Det undrer mig ikke spor, at I er vrede og føler, at I bliver snydt og dårligt behandlet. Men hvis vi giver efter for vores vrede og hævner dette bedrag på de herboende spartanere og erobrer denne fuldstændigt uskyldige by, så prøv en gang at overveje, hvad der herefter vil ske. Vi vil til at begynde med have mærket os selv som fjender af Sparta og dets allierede, og udfaldet af sådan en krig kan man vel nok gætte sig til. Vi har jo allesammen oplevet de seneste begivenheder af den art og har dem i frisk erindring.

Vi i Athen gik i hvert fald i krig mod Sparta og dets allierede med en flåde på ikke færre end 300 krigsskibe, enten i aktiv tjeneste eller på værfterne, med masser af penge til rådighed i selve byen, og en konstant årlig skatteindtægt fra ind- og udland på ikke mindre end 1000 talenter. Vi havde herredømmet over alle øerne og adskillige byer i Lilleasien - og for den sags skyld også Byzans her, hvor vi er nu - og alligevel tabte vi krigen, som I allesammen ved.

Hvordan tror I så, det vil gå for os? Spartanerne har ikke alene alle deres gamle allierede, men råder også over Athen og alle dets allierede fra dengang; Tissaphernes og alle de andre barbarer ved kysten er fjender af os, og vores allerbitreste fjende er storkongen selv, som vi drog ud for at styrte fra tronen og om muligt slå ihjel! Hvis vi er oppe imod alle dem på én gang, kan man så være så dum at tro, at vi kan vinde? Vi må for guds skyld ikke blive grebet af vanvid og dø i vanære, fordi vi skaffede os vores fædrelande, venner og slægtninge som fjender! Alle disse byer er nemlig fulde af vore fremtidige fjender, som forøvrigt ville være i deres gode ret til at bekrige os, hvis vi har givet afkald på at indtage en eneste af barbarernes byer - og så hærger den første græske by, vi kommer til. Jeg vil hellere begraves titusind favne under jorden end se jer gøre sådan noget!

Nej, mit råd til jer som grækere er at føje grækernes ledere og prøve at opnå en retfærdig behandling; og er I ude af stand til det, så må I i hvert fald ikke afskære jer selv fra Grækenland. Lige nu synes jeg, vi skal sende denne besked til Anaxibios: “Vi trængte ikke ind i byen for at gøre fortræd, men i håb om at opnå hjælp fra jer. Hvis ikke, vil vi i hvert fald bevise, at vi forlader byen, fordi vi adlyder jeres ordrer; ikke fordi vi er blevet narret til det.”

Det blev vedtaget, og de sendte derfor Hieronymos fra Elea, Eurylochos fra Arkadien og Philesios fra Achaia afsted med denne besked, og da de havde afleveret den, kom de tilbage.

Endnu medens soldaterne sad dér, kom Koiratadas fra Theben hen til dem. Han var ganske vist ikke i eksil, men han rejste alligevel rundt i Grækenland og tilbød sine tjenester som strateg til de byer og folkeslag, der måtte have brug for det. Nu kom han altså derhen, og han erklærede, at han var parat til at føre hæren til det område i Thrakien, man kalder Delta, hvor der var masser af gode ting at få. Han lovede også at skaffe en sand overflod af mad og drikke, indtil de nåede frem. Soldaterne hørte dette omtrent samtidig med Anaxibios' svar: han meddelte, at de ikke ville komme til at fortryde det, hvis de adlød ham; og at han ville rapportere det til myndighederne i Sparta og gøre, hvad han kunne for dem.

Derpå accepterede soldaterne Koiratadas som strateg, og de gik uden for murene igen. Koiratadas aftalte så med dem, at han ville komme hen til hæren igen næste dag, medbringende offerdyr, en spåpræst, og mad og drikke til hæren. Da de var kommet udenfor, lod Anaxibios porten lukke, og bekendtgjorde, at enhver, der blev pågrebet inde i byen, ville blive solgt som slave.

Den følgende dag kom Koiratadas så med offerdyr og spåpræst; og med ham fulgte 20 mand belæst med byg og 20 til med vinsække, tre med oliven og en enkelt med alle de hvidløg, han kunne bære, foruden en med en ladning løg. De satte madvarerne fra sig med henblik på uddeling, og Koiratadas forrettede et offer.

I mellemtiden bad Xenophon Kleandros om at komme ud til sig, og prøve at skaffe ham ind i byen, så han kunne få skibslejlighed væk fra Byzans. Da Kleandros kom derud, sagde han:

“Det er med nød og næppe, at jeg har fået ordnet det hele. Anaxibios siger, at han ikke bryder sig om tanken om soldaterne udenfor muren og Xenophon indenfor. Der er også splid og fjendskab mellem indbyggerne. Han sagde dog, at du skulle komme med indenfor, hvis du ville have skibslejlighed sammen med ham.”

Xenophon sagde derfor farvel til soldaterne, og han og Kleandros fulgtes ad ind i byen. I mellemtiden kunne Koiratadas ikke få gunstige varsler den første dag, og han udleverede heller ikke noget til soldaterne. Den næste dag stod han ved alteret og skulle til at ofre, da Timasion fra Dardanos, Neon fra Asine og Kleanor fra Orchomene kom hen til ham og gav ham besked på ikke at ofre: der blev ikke noget af at anføre hæren, medmindre han kunne levere forsyninger. Koiratadas gav derfor ordre til at fordele maden, men der var ikke engang nok til at hver mand kunne få en dagsration. Han måtte derfor opgive tanken om en post som strateg, og han samlede sine offerdyr sammen og gik sin vej.

VII.2 Neon fra Asine, Phryniskos, Philesios og Xanthikles fra Achaia og Timasion fra Dardanos blev hos hæren, og de marcherede videre til nogle thrakiske landsbyer ikke så langt fra Byzans, hvor de slog lejr. Her opstod der stridigheder mellem strategerne. Kleanor og Phryniskos ville føre hæren hen hos Seuthes; han havde nemlig bestukket dem og foræret den ene en hest, den anden en pige. Neon ville derimod til Chersonesos, for han bildte sig ind, at han ville få kommandoen over hele hæren, hvis den kom under spartansk kontrol. Timasion ville til gengæld krydse over til Asien en gang til, fordi han mente, at det var måden at komme hjem på. Det mente soldaterne også. Efterhånden som tiden gik, var der mange af soldaterne, der solgte deres våben der på stedet og fik skibslejlighed, som de hver især kunne, og andre forsvandt simpelthen ind i byerne. Anaxibios blev glad over at høre, at hæren var ved at gå i opløsning, for han mente, at det lige var noget, der ville passe Pharnabazos.

Da Anaxibios' skib var undervejs fra Byzans, mødte han Aristarchos i Kyzikos. Han var Kleandros' efterfølger på guvernørposten i Byzans. Det rygtedes, at også hans egen efterfølger Polos skulle lige til at sejle ind i Hellesponten. Anaxibios gav Aristarchos besked på at sælge alle de af Kyros' gamle lejesoldater, som var blevet tilbage i Byzans, som slaver. Det havde Kleandros ikke gjort; han havde endog forbarmet sig over de syge og nødet indbyggerne til at indkvartere dem privat. Så snart Aristarchos var kommet frem, solgte han imidlertid mindst 400 som slaver. Anaxibios sejlede videre langs kysten til Parion, og derfra sendte han som aftalt besked til Pharnabazos. Da Pharnabazos hørte, at Aristarchos var kommet til Byzans, og at Anaxibios ikke længere var flådechef, fik han et arrangement i stand med svarende til det, han havde haft med Anaxibios. Herpå sendte Anaxibios bud efter Xenophon og pålagde ham for enhver pris at sejle over til hæren. Han skulle så vidt muligt holde sammen på den og samle flest muligt af dem, der var spredt for alle vinde. Så skulle han føre hæren til

Perinthos og derfra så hurtigt som muligt over til Asien. Han gav Xenophon en triakonter og gav ham desuden et brev og en mand med, der skulle præsentere ham for perinthierne og beordre dem til at give Xenophon heste, så han hurtigst muligt kunne nå frem til hæren. Xenophon sejlede så over strædet og nåede frem til hæren. Soldaterne blev glade for at se ham, og de fulgte ham gerne ud af Thrakien og til Asien.

Da Seuthes hørte, at Xenophon kommet tilbage, satte han Medosades på et skib hen til ham for at bede ham føre hæren til Seuthes. Han forsøgte at overtale Xenophon ved at stille ham forskelligt i udsigt, men Xenophon svarede ham, at det under ingen omstændigheder kunne lade sig gøre. Medosades hørte ham til ende og tog tilbage igen. Da grækerne kom til Perinthos, rev Neon sig løs og slog lejr for sig selv med omkring 800 mand, men hele resten af hæren forblev samlet og lå under Perinthos' bymur.

Derpå gav Xenophon sig til at forhandle om skibsløjlighed, for at de hurtigst muligt kunne sætte over. I mellemtiden ankom Aristarchos, guvernøren i Byzans, med to trierer. Han var blevet vundet over til Pharnabazos, og han forbød først kaptajnerne at fragte hæren over. Dernæst gik han hen til hæren og forbød soldaterne at sætte over til Asien. Xenophon indvendte, at det var Anaxibios, der havde givet ordren, "og han sendte mig selv herhen for at tilse det!" Aristarchos svarede:

"Nu er Anaxibios bare ikke flådechef længere. Derimod er *jeg* guvernør her på stedet, og hvis jeg opdager én af jer på havet, så bliver skibet sænket." Med denne bemærkning gik han ind i byen.

Næste dag sendte han bud efter strategerne og lochagerne, men da de næsten var helt henne ved muren, var der en, der fortalte Xenophon, at hvis han gik indenfor, ville han blive arresteret og enten blive henrettet på stedet eller også blive udleveret til Pharnabazos. Da han havde hørt det, sendte han de andre videre, men sagde, at han selv havde et offer at forrette. Han bragte så et offer og spurgte guderne, om de ville tillade ham at føre hæren videre frem til Seuthes. Han kunne jo på den ene side godt se, at det var risikabelt at krydse strædet, når deres modstander havde krigsskibe til sin rådighed; men på den anden side var han heller ikke meget for at tage til Chersonesos og blive indesluttet dér med en hær, der led mangel på alt muligt, for så ville de blive tvunget til at adlyde stedets guvernør - og han ville ikke levere dem nogen som helst forsyninger.

Mens han grublede over disse problemer, kom strategerne og lochagerne tilbage fra Aristarchos. Han havde beordret dem til at drage bort lige nu, men komme tilbage igen sent om eftermiddagen. Derved blev komplottet så meget desto tydeligere, og eftersom der havde været gunstige varsler både for ham selv personligt og for hæren med henblik på at nå sikkert frem til Seuthes, fik Xenophon altså fat i lochagen Polykrates fra Athen og desuden én mand fra hver strateg (undtagen Neon), som de stolede på, og med dem red han om natten de ca. 10 kilometer hen til Seuthes' hær. Da de nærmede sig, stødte Xenophon på nogle forladte bål og troede til begynde med, at Seuthes havde trukket sig tilbage til et andet sted, men da han hørte støj og fornemmede, at Seuthes' folk signalerede til hinanden, gik det op for ham, at Seuthes havde ladet tænde bål foran nattevagternes forposter, for at vagterne kunne skjule sig i mørket. Man kunne hverken ane, hvor mange eller hvor de var, hvorimod de, der nærmede sig til gengæld ikke kunne skjule sig, men ville være fuldt synlige i lysskæret. Da han havde indset det, sendte han den tolk frem, som han havde med sig, og gav ham ordre til at melde Seuthes, at Xenophon var kommet og ønskede at mødes

med ham. De spurgte så, om han var ham atheneren fra hæren; og da tolken sagde ja, sprang de til hest og galopperede væk. Kort efter dukkede omtrent 200 peltaster op, og de eskorterede Xenophon og hans følge til Seuthes. Han befandt sig i et særdeles velbevogtet tårn, og i en kreds omkring det stod der heste med seletøjet på. Af frygt fodrede han dem nemlig om dagen, men lod dem bevogte med seletøj på om natten. Efter sigende havde Seuthes' forfader, Teres, nemlig engang været på dette sted med en stor hær og havde mistet mange af disse mænd og alt trosset. De, som havde påført ham disse tab, var thynerne, som sagdes at være de mest krigeriske af alle stammer, navnlig om natten.

Da de var kommet frem, bad Seuthes Xenophon om at gå indenfor med to mand, som han selv måtte vælge. Da de var kommet indenfor, hilste de først på hinanden og efter thrakisk skik tømte de hver især et horn med vin på den andens velgående. Hos Seuthes var også Medosades, som plejede at være sendebud for ham i alle sager. Xenophon begyndte med at sige:

“Kære Seuthes! Da du første gang sendte Medosades her til mig, i Kalchedon, bad du mig hjælpe dig med at få hæren ført ud af Asien, og du lovede at belønne mig, hvis jeg kunne gennemføre det. Det sagde Medosades da i hvert fald.” Derpå spurgte han Medosades, om det var korrekt gengivet, og det sagde han ja til.

“Så kom Medosades der til mig igen, da jeg nok en gang var sat over til hæren fra Parion. Denne gang lovede han, at hvis jeg kunne få ført hæren hen til dig, så ville jeg blandt andet få dig som ven og broder, og du ville give mig de ejendomme ved havet, du hersker over.” Han spurgte også Medosades, om dette var korrekt, og det medgav han også.

“Nå,” sagde Xenophon, “tag så og fortæl Seuthes, hvad jeg svarede dig første gang i Kalchedon.”

“Du sagde,” svarede Medosades, “at hæren var på vej over til Byzans, og at der ikke var nogen grund til at betale hverken dig eller andre noget af den grund. Du sagde også, at du ville rejse din vej, når du var kommet over; og det gik, som du sagde.”

Xenophon sagde: “Hvad så, da du kom til Selymbria?”

“Du sagde, at det ikke kunne lade sig gøre; I ville tage til Perinthos og derfra over til Asien.”

“Nu er jeg her så omsider,” sagde Xenophon, “og dette er Phryniskos, en af strategerne, og dette er Polykrates, en lochag. Udenfor venter en betroet mand fra hver af strategerne, bortset fra Neon fra Sparta. Så hvis du vil gøre vores forhandlinger endnu mere bindende, så kald dem ind. Polykrates, gå du ud og sig, at jeg har beordret, at våbnene skal efterlades udenfor, og efterlad også din egen machaira*** før du kommer ind igen.”

Da Seuthes hørte dette, sagde han, at han aldrig ville mistro en athener. Han sagde, at han vidste, at han og de var beslægtede, og at han regnede dem for sine sande venner. Da de andre så var kommet ind, spurgte Xenophon først Seuthes, hvad han havde tænkt sig at bruge hæren til. Seuthes svarede:

“Min far var Maisades, og han herskede over melanditerne, thynerne og tranipserne. Nå, men da odrysernes magt svandt hen, blev min far fordrevet fra dette land og døde af sygdom. Jeg blev opfostret hos Medokos, der er konge nu. Da jeg blev voksen, kunne jeg ikke holde ud at leve af en andens velvilje. Jeg satte mig hos ham og bønfuldt ham om at give mig så mange mænd, han kunne, så jeg måske kunne hævne mig på dem, der havde fordrevet os og ikke leve af hans velvilje som en hund. Så gav han mig de mænd og heste, som I skal få at se, når det bliver lyst. Dem lever jeg så med her, mens jeg må plyndre mit eget

fædreland. Men hvis I støder til mig, tror jeg med gudernes hjælp, jeg let kan tage magten igen. Det er det, jeg har brug for jer til.”

Xenophon spurgte: “Hvad ville du så kunne tilbyde hæren og lochagerne og strategerne, hvis vi går med dig? Det må du sige mig, så jeg kan meddele dem det.”

Seuthes lovede så hver soldat en kyzikener, det dobbelte til en lochag og det firdobbelte til en strateg, foruden så meget jord, de havde lyst til, okser og en befæstet ejendom område ved havet. Xenophon sagde:

“Hvis nu vi forsøger, og det ikke lykkes, og vi er i fare på grund af spartanerne, vil du så tage imod os, hvis nogen vil gå over til dig?” Seuthes svarede:

“Jeg vil endda gøre dem til mine brødre og bordfæller, og de skal have del i alt, hvad vi kan få fat i. Og dig, Xenophon, vil jeg give min datter, og hvis du selv har en datter, vil jeg købe hende af dig efter thrakisk skik. Jeg vil også skænke jer Bisanthe at bo i; det er den smukkeste af mine ejendomme ved havet.”

VII.3 Da grækerne havde hørt dette, gav de thrakerne hånden på det og red bort. De nåede hjem til lejren før daggry, og hver især aflagde rapport til den, der havde sendt ham afsted. Da det blev dag, sendte Aristarchos igen bud efter strategerne og lochagerne, men de besluttede at lade hånt om Aristarchos og i stedet kalde hæren sammen. Alle samledes så, med undtagelse af Neons folk; de lå sådan noget som to kilometer fra lejren. Da alle var samlet, rejste Xenophon sig og sagde:

“Soldater! Aristarchos forhindrer os i at sejle, hvorhen vi vil, med sine trierer. Det er derfor en risikabel affære at gå ombord. Samme Aristarchos beordrer os til at forsøge at slå os igennem til Chersonesos over det Hellige Bjerg. Hvis vi kan tvinge os igennem dertil, påstår han, at han ikke længere vil sælge os som slaver som i Byzans, eller bedrage jer længere. Han påstår ligefrem, at I vil få sold, og at han ikke vil tolerere, at I som nu mangler alle forsyninger. Det er altså, hvad han siger, men Seuthes siger på den anden side, at han vil hjælpe jer, hvis I går over til ham.

Nu må I afgøre, om I vil blive her og drøfte det, eller om vi først skal vende tilbage efter forsyninger. Mit synspunkt er, at eftersom vi ikke har nogen penge at handle for der, og de ikke vil lade os få forsyninger uden at betale for dem, så skal vi vende tilbage til landsbyerne. Folkene der er svagere, og de vil lade os tage forsyninger derfra. Når vi så har fået, hvad vi skal have, kan vi høre på, hvad man ønsker af jer, og beslutte, hvad I synes er bedst. Dem som er enige, ræk hånden op.”

Alle rakte hånden op.

“Så gå tilbage og pak jeres ting, og følg efter jeres officer, når der bliver givet marchordre.”

Herefter førte Xenophon an, og resten af hæren fulgte efter. Neon og nogle folk, sendt af Aristarchos, prøvede at overtale dem til at vende om, men de tog ingen notits af dem. Da de havde marcheret omtrent fem kilometer, mødte de Seuthes, og Xenophon bad ham ride frem til hæren og sige, hvad han fandt formålstjenligt, nu daså mange som muligt kunne lytte. Da Seuthes var kommet tæt på dem, sagde Xenophon:

“Vi er på vej til et område, hvor hæren kan skaffe forsyninger. Der vil vi høre både på dig og på udsendingene fra den spartanske hær, og så vil vi

bestemme, hvad der er bedst. Hvis du derfor fører os til et sted med masser af forsyninger, så vil vi synes, du er en udsøgt vært.”

Seuthes sagde: “Jamen, jeg ved da, at der er en masse landsbyer i en klynge, med alle fornødenheder. De ligger heller ikke længere væk, end at I kan nå derhen og spise frokost.”

Xenophon svarede: “Så før du an.” Da de nåede derhen sent om eftermiddagen, samlede strategerne, og Seuthes sagde:

“Mine herrer! Jeg vil bede jer om at gå i min tjeneste. Jeg kan love hver soldat en kyzikener om måneden, og den sædvanlige tarif til strategerne og lochagerne. Derudover skal jeg nok belønne de, der har fortjent det. Der vil være mad og drikke nok at tage fra landsbyerne, ligesom nu; men det, der bliver erobret, vil jeg have for mig selv, så jeg kan disponere over det og give jer jeres løn. Hvis fjenden stikker af, er I sagtens i stand til at forfølge dem og opspore dem. Hvis nogen sætter sig til modværge, vil vi prøve at besejre dem med jeres hjælp.” Hertil spurgte Xenophon:

“Hvor langt fra havet regner du med, at hæren skal følge dig?”

Seuthes svarede: “Aldrig mere end syv dages march, og for det meste mindre.”

Derefter blev ordet givet frit, og mange sagde omtrent det samme, nemlig at Seuthes' forslag var fremragende. Det var nemlig vinter og derfor umuligt at sejle hjem, selvom nogen skulle have lyst. Det var heller ikke muligt at overvintre på venligtsindet område, hvis de var nødt til at leve af varer, de købte; og hvis de endelig skulle tilbringe vinteren og skaffe mad på fjendtligsindet område, var det sikrere at være sammen Seuthes end alene. Hvis de foruden alle disse goder også kunne få løn, syntes de da det var et svineheld.² Dertil sagde Xenophon:

“Hvis nogen har noget at indvende, så lad ham gøre det nu. Ellers vil forslaget blive sat til afstemning.” Da ingen talte imod, satte han forslaget til afstemning, og det blev vedtaget. De meddelte straks Seuthes, at de ville gå med ham.

Derefter slog soldaterne lejr i formation, men strategerne og lochagerne blev inviteret til middag af Seuthes, som havde en landsby i nærheden. Da de var nået frem til festen og stod og ventede, trådte en mand fra Maroneia ved navn Herakleides hen til dem af dem, som han regnede med ville give Seuthes en gave. Han gik først hen til nogle folk fra Parion, som var mødt op for at forhandle om venskab med Medokos, odrysernes konge, med gaver til Medokos og hans kone. Herakleides fortalte dem, at Medokos var tolv dagsrejser inde i landet fra kysten; Seuthes, derimod, havde fået engageret denne hær, og ville snart herske over hele kystområdet.

“Han vil derfor være den af jeres naboer, der er bedst i stand til både at hjælpe jer og skade jer. Hvis I tænker jer om, giver I *ham* de gaver, I har med. Det vil være bedre for jer, end hvis I giver dem til Medokos, der bor så langt borte.” På den måde fik han overtalt dem, og bagefter kom han hen til Timasion fra Dardanos, da han havde hørt, at Timasion havde nogle barbar-drikkeskåle og tæpper. Han sagde, at det var skik og brug, at de indbudte havde gaver med til Seuthes, når han inviterede.

“Når han bliver en stor mand her, bliver han jo i stand til at bringe dig hjem eller gøre dig til en rig mand her.” Sådan gik han rundt og plagede hver enkelt, og han kom også hen til Xenophon:

² Teksten problematisk. Denne læsemåde er Cobets (add. p. 309, ad 254.17).

“Du er jo ikke alene fra en stor by, du er også i stor anseelse hos Seuthes; og måske du også regner med at få nogle fæstninger her på egnen, som andre af dine landsmænd, og noget jord? Så er det helt bestemt en god idé at være meget ødsel med din gave til ham. Ja, det er jo bare et råd, jeg giver dig, fordi jeg er dig venligtsindet; jeg ved jo, at jo større gave, man giver Seuthes, jo større belønninger får man af ham.”

Nu anede Xenophon ikke sine levende råd, for han havde ikke fået noget med fra Parion, undtagen måske en slave og lidt rejsepenge.

Så gik de ind til festen. Selskabet udgjordes af de mægtigste af de thrakere, som var til stede, de græske strateger og lochager foruden nogle enkelte udsendinge fra forskellige byer. De lå i en kreds til måltidet, og så blev der båret små trebenede borde ind til hver enkelt, dynget til med op mod 20 forskellige slags kød, og til kødet var der med spid fæstnet store skiver syret brød. Bordene blev hele tiden sat nærmest gæsterne, for sådan var skik og brug. Seuthes gik så foran med et eksempel: han tog de vedlagte brødstykker op og smuldrede dem til krummer, som han kastede rundt på dem, han nu syntes. Med kødet gjorde han ligesådan, sådan at der kun lige var nok tilbage til, at han selv kunne få en mundsmag. De andre gjorde ligesådan, hvis de lå i nærheden af et bord. Nu var der en arkader ved navn Arystas, en værre ædedolk, som gav pokker i at kaste maden rundt; han tog næsten tre liter/dagsrationer*** kød og brød med hænderne, lagde det i sit skød, og spiste af det. Der blev båret horn med vin omkring, og alle tog for sig; men da vinkyperen rakte hornet frem til Arystas, fik han øje på, at Xenophon ikke var begyndt at spise endnu.

“Giv ham der!” sagde han, “han har stadig hænderne fri, det har jeg ikke endnu.” Seuthes hørte ham og spurgte vinkyperen, hvad han sagde. Vinkyperen, som forstod græsk, sagde det, og det vakte megen morskab.

Da drikkelaget var ret fremskredent, kom der en thraker ind med en hvid hest. Han tog et fuldt horn og sagde:

“Jeg drikker din skål, Seuthes, og denne hest vil jeg forære dig. På den kan du fange lige meget hvem du jager, i flugten behøver du ikke frygte din fjende.” En anden førte en slave ind, som han forærede Seuthes, idet han drak hans skål, og en tredje kom med en kappe til Seuthes' kone. Timasion drak hans skål og forærede ham en sølvskål og et tæppe til en værdi af ti miner.³ En mand fra Athen, der hed Gnesippos, rejste sig og sagde, at det var en smuk, gammel skik, at de, der havde noget, hædrede kongen med en gave, men at kongen til gengæld gav noget til dem, der intet havde. “Jeg ville ønske,” sagde han, “at jeg havde noget at give dig, så jeg kunne hædre dig.” ØHHH***

Xenophon anede ikke, hvad han skulle gøre. Oven i købet sad han på hæderspladsen nærmest Seuthes, og nu beordrede Herakleides vinkyperen til at række hornet frem mod Xenophon. Xenophon, som så småt var blevet halvfuld, kom roligt på benene, tog hornet og sagde:

“Og jeg skænker dig mig selv, Seuthes, og mine kammerater her som trofaste venner, og der er ikke én, der er uvillig; de er allesammen endnu mere ivrige end mig for at blive venner med dig. Her er de nu, og de beder dig ikke om mere, de længes bare efter at slide og risikere livet for dig. Med dem vil du, om guderne vil, få al din fædrene jord tilbage og mere til, og masser af heste; du skal få masser af mænd og dejlige kvinder, som du ikke behøver at plyndre: de vil selv komme med gaver til dig.”

³ Om *miner*, se note ***

Seuthes rejste sig, og sammen tømte de hornet og hældte sjetterne ud over sig. Derpå kom der musikere ind, der blæste i horn som dem, man bruger til at signalere, og andre, der spillede melodien på en slags trompeter af ugarvet oksehud, og som mindede om en *magadis*.⁴ Seuthes selv sprang op og udstødte et krigsråb, og han sprang særdeles adræt til side, som om han undveg et kastespyd eller en pil. Der kom også klovner/narre*** ind.

Da solen var ved at gå ned, rejste grækerne sig og sagde, at det var på tide at få sat vagtposter ud for natten og videregive feltråbet. De bad Seuthes give besked om, at ingen thrakere måtte komme ind i den græske lejr om natten: "både vores fjender og I, vores venner, er jo thrakere." Da de gik ud, rejste Seuthes sig, og han så ikke ud til at være spor fuld. Han gik udenfor og kaldte de græske strateger sammen afsides, og sagde:

"Kære venner, vores fjender ved endnu ikke noget om vores alliance. Hvis vi derfor går imod dem, før de kan gardere sig imod at blive overfaldet eller forberede sig til forsvar, har vi nok størst chance for at få fat i mennesker og penge."

Strategerne bifaldt denne plan og bad ham tage føringen. Han sagde:

"Så rust jer til kamp og vent på mig. Når det rette tidspunkt er inde, kommer jeg hen til jer. Jeg tager peltasterne og jer med og fører selv an med rytteriet."

Xenophon sagde: "Hvis vi skal marchere om natten, så overvej lige, om den græske måde måske er bedst. Når vi marcherer om dagen, så fører det kontingent an, som er bedst egnet til terrænet, enten det nu er hoplitter, peltaster eller ryttere. Hos os grækere er det sædvane, at det langsomste kontingent går forrest. På den måde er der ringest risiko for, at hæren bliver spredt, og for at man bliver væk fra hinanden uden at lægge mærke til det. Delinger, der er kommet væk fra hinanden, støder tit sammen, og fordi de ikke er klar over det, sker der tab på begge sider."

Seuthes sagde: "Det har I ret i, og jeg vil følge jeres skik. Jeg vil give jer nogle af de ældre mænd som førere, de kender landet bedst. Jeg følger så efter i bagtroppen med rytteriet. Så kan jeg jo hurtigt komme til hjælp, hvis det er påkrævet."

De blev enige om 'Athene' som feltråb på grund af deres slægtskab, og efter denne samtale gik de til ro.

Da det var omkring midnat, kom Seuthes med sine pansrede ryttere og fuldt udrustede peltaster. Han overlod dem førerne, og så førte hoplitterne an, dernæst fulgte peltasterne, og rytterne udgjorde bagtroppen. Da det blev lyst, red Seuthes op foran og udtrykte sin tilfredshed med den græske skik. Han sagde nemlig, at han selv ofte om natten med sine ryttere var kommet væk fra infanteriet, selv med ret små styrker:

"men nu står vi alle samlet ved daggry, lige som det skal være. Men vent I nu her og hold hvil; jeg kommer tilbage, når jeg har undersøgt noget." Derpå red han henad bjerget ad en eller anden vej, og da han nåede til et sted med megen sne, undersøgte han, om der var spor af mennesker eller kvæg i den ene eller den anden retning. Da han konstaterede, at vejen var ubetrådt, kom han hurtigt tilbage og sagde:

⁴ Disse 'horn af oksehud' er formodentlig sækkepiber, et meget gammelt instrument i Asien, men som Xenophon ikke kendte. For at lette forståelsen sammenligner han den med en trompet og med en *magadis*, som enten er en tyvestrengt harpe, eller, sandsynligere her, en variant af den almindelige græske *aulos*, der minder om vores obo. Cf. Lendle p. 442ff.

“Soldater! Det kommer til at gå godt, om gud vill! Vi kommer nemlig til at falde over dem helt ubemærket. Nu fører jeg an med rytterne, så ingen kan slippe hen og fortælle fjenden det, hvis han opdager os. I følger efter, og hvis I farer vild, så følge hestesporene. Når vi er over bjergene, kommer vi til en masse rige landsbyer.”

Da det var middag, var han allerede nået op på toppen af bjerget og så ned på landsbyerne. Han red tilbage til hoplitterne og sagde:

“Jeg vil lade rytterne galoppere ned på sletten og sende peltasterne mod landsbyerne. Følg efter, så hurtigt I kan, så I kan slå dem tilbage, hvis nogen gør modstand.”

Da han hørte det, steg Xenophon af hesten. Seuthes spurgte:

“Hvorfor stiger du af hesten, nu hvor det gælder om at skynde sig?”

Xenophon svarede: “Jeg regner med, at det ikke kun er mig, der er brug for. Og hoplitterne løber hurtigere og mere villigt, hvis jeg selv fører an til fods.”

Derpå red Seuthes væk, og med ham Timasion og en styrke på omtrent fyrre af de græske ryttere. Xenophon lod derefter den besked gå videre, at de hurtigste mænd under 30 fra hver loche skulle træde frem. Så løb han videre frem med dem, og Kleanor anførte de andre. Da de nåede frem, red Seuthes hen til dem med omtrent 30 ryttere.

“Det gik, som du sagde, Xenophon,” sagde han, “de er i vores magt. Men mine ryttere er spredt for alle vinde i forfølgelse, helt uden beskyttelse, og jeg er bange for, at fjenden får samlet sig et eller andet sted og anrettet skade på dem. Vi må fordele nogle af jer ud i landsbyerne; de er fulde af mennesker.”

Xenophon svarede: “Jeg vil besætte passet med mine folk. Du kan så give Kleanor ordre til at brede phalanxen ud over sletten til landsbyerne.”

Da de havde gjort det, blev der samlet henved 1.000 slaver, 2.000 okser og i titusindvis af andet kvæg. Bagefter slog de lejr der.

VII.4 Næste morgen brændte Seuthes landsbyerne ned til grunden. Han sparede ikke et eneste hus for på den måde at jage de andre en skræk i livet for, hvad der ville overgå dem, hvis de ikke lystrede ham. Derpå marcherede han afsted igen og sendte Herakleides til Perinthos for at tage sig af byttet, så soldaterne kunne få sold. Selv slog han lejr sammen med grækerne på sletten i thynernes land; de forlod stedet og flygtede op i bjergene. Her lå der dyb sne, og det var så koldt, at det vand, de slæbte hjem til madlavning, frøs til is, og det samme gjaldt vinen i krukkerne. Mange af grækerne mistede både ører og næse på grund af forfrysninger, og det stod dem nu klart, hvorfor thrakerne gik med ræveskind på hovedet, som dækkede ørerne. De bar også chitoner^{***}, som ikke bare dækkede overkroppen, men også lårene. Når de sidder til hest, har de en *zeira* på, som når dem til fødderne.⁵ Til gengæld bruger de ikke lange kapper.

Da Seuthes havde skilt sig af med byttet, sendte han nogle af fangerne op i bjergene med den besked, at hvis ikke de deroppe kom ned og overgav sig, ville deres landsbyer og kornforråd også blive brændt af: og så ville de dø af sult. Derefter kom der kvinder og børn ned, og også ældre mænd; de yngre havde slået lejr i landsbyer ved foden af bjerget. Da Seuthes fandt ud af det, gav han Xenophon besked på at følge efter sig med en styrke bestående af de yngste hoplitter. De stod op om natten, og de nåede frem til landsbyerne samtidig med

⁵ *Zeira* er et låneord. Åbenbart er der tale om en slags dækken eller ‘nederdel’, som rytteren slår om benene.

daggrødet. De fleste fjender flygtede, for bjerget lå lige i nærheden, men dem Seuthes fik fat på, blev uden skånsel henrettet med spyd.

Der var en vis Episthenes fra Olynthos, som holdt meget af unge drenge (paiderastes^{***}); og han fik her øje på en flot, halvvoxsen dreng med et peltastskjold i hånden. Han stod for tur til at blive henrettet, men Episthenes løb hen til Xenophon og bad ham hjælpe den kønne dreng. Xenophon gik så hen til Seuthes og bad ham om ikke at slå drengen ihjel. Han forklarede, hvordan det lå med Episthenes, og fortalte, at han engang havde samlet en loche uden at skele til andet end, om soldaterne så godt ud - men sammen med dem var han skam en tapper mand. Seuthes spurgte så:

“Hør, Episthenes, ville du ligefrem gå i døden for ham?” Episthenes strakte halsen frem og sagde:

“Hug bare til - hvis den unge mand beder dig om det, og hvis han vil være mig taknemmelig for det.” Seuthes spurgte drengen, om han skulle henrette Episthenes i stedet for ham selv; men det ville drengen ikke høre tale om: han bønfuldt i stedet Seuthes om at skåne dem begge. Nu faldt Episthenes drengen om halsen og udbrød:

“Så, Seuthes! Nu bliver du nødt til at kæmpe med mig om ham, for jeg vil ikke give slip på ham!” Seuthes lo bare og lod det være godt med det. Han havde bestemt sig til at slå lejr på stedet, så fjenden oppe på bjerget ikke engang kunne hente proviant derfra. Han drog selv lidt længere frem på sletten og slog lejr der, og grækerne slog lejr i nærheden, i de såkaldte bjergthrakers territorium.

Her gik der nogle dage, og så kom fjenden ned fra bjerget for at forhandle om betingelser for våbenhvile og udveksling af gidsler med Seuthes. Xenophon opsøgte ham og sagde, at de bivukerede i elendigt terræn, og at fjenden var i nærheden. Han sagde, at han hellere ville sove i det fri, hvis det var et befæstet sted, end i ly et trangt sted, hvor de kunne blive udslettet. Seuthes bad ham tage det med ro og pegede på nogle gidsler lige i nærheden. Nogle af dem, der kom ned fra bjerget, spurgte også Xenophon, om han ikke kunne hjælpe dem under forhandlingerne om våbenhvile. Det gik han ind på og bad dem være ved godt mod; hvis de overgav sig til Seuthes, ville han garantere, at der ikke skete dem noget. I virkeligheden havde de kun spurgt om disse ting for at kunne spionere.

Disse ting gik for sig om dagen, men da natten faldt på, kom thyrerne ned fra bjerget og gik til angreb. De havde herren fra hvert enkelt hus i landsbyen som vejvisere, for ellers ville det have været svært at finde husene i mørket: husene var nemlig omgivet med svære pælehegn for at holde kvæget inde. Når de kom til indgangen ved et hus, kastede nogle spyd derind, mens andre kastede med køller (som man sagde, de normalt brugte til at brække spidserne af fjendens spyd med); andre igen satte ild på. De kaldte på Xenophon med navns nævnelse og opfordrede ham til at komme ud og blive dræbt, ellers ville de brænde huset ned omkring ham. Ilden slog allerede op gennem taget, indenfor stod Xenophon og hans folk med brystpansere på, og med spyd, skjolde og hjelme. Så blæste Silanos fra Makistos⁶ - han var vel 18 år - pludselig et signal i trompeten, og nu sprang også de andre grækere ud fra deres huse med dragne sværd; og thrakerne tog flugten, idet de kastede deres skjolde om på ryggen, sådan som de har for vane.⁷ Idet de sprang over pæleværket, sad mange af dem fast og blev hængende dér med skjoldene kilet fast på pælene; andre blev dræbt, da de ikke kunne finde

⁶ Makistos er en by i Elis.

⁷ For at beskytte dem mod at blive ramt i ryggen under flugten, cf. II. ***.

udgangene. Grækerne forfulgte dem helt uden for byen. Nogle af thynerne listede sig imidlertid tilbage i ly af mørket, og idet de kunne sigte ind i lyset ude fra mørket kastede de spyd efter nogle grækere, der løb forbi et brændende hus. Således blev lochagerne Hieronymos fra Euodes⁸ og Theogenes fra Lokris begge såret, uden at der dog var nogen dræbte. Nogles forråd og udstyr gik ikke desto mindre op i flammer. Seuthes kom nu til hjælp med sine syv bedste ryttere og den thrakiske trompetér. Da han så, hvad der skete, lod han hele vejen derhen blæse signal om, at han var på vej, hvilket også medvirkede til at sætte skræk i fjenden. Da han var nået frem, lykønskede han grækerne med den bemærkning, at han havde frygtet at finde en masse døde.

Derpå bad Xenophon Seuthes om at overlade ham nogle gidsler og være med til at sætte et angreb ind op ad bjerget, hvis han havde lyst og ellers lade Xenophon gøre det. Næste dag overgav Seuthes ham nogle gidsler. Det var ældre mænd og som sådan de vigtigste af bjergboerne, sagde man. Seuthes selv ville komme med sin styrke, der allerede var tredoblet; for mange af odryserne havde hørt om, hvad Seuthes havde udrettet, og var kommet ned for at slutte sig til ham.

Da thynerne oppe fra bjerget nu havde udsigt til så stor en styrke hoplitter, peltaster og ryttere, kom de ned fra bjerget og bønfuldt om våbenhvile; de lovede at gå ind på alle betingelser og bad Seuthes acceptere deres garantier. Seuthes tilkaldte Xenophon og fortalte ham om deres tilbud, og han sagde, at han ikke ville acceptere dem, hvis Xenophon havde lyst til at hævne sig på dem for deres overfald. Men Xenophon sagde:

“Nej, jeg synes det er straf nok, hvis de nu må opgive deres frihed og blive slaver.” Han rådede dog Seuthes til for fremtiden at tage dem som gidsler, der var i stand til at forårsage flest ulykker, og lade de gamle blive hjemme. Således underkastede alle på denne kant sig altså Seuthes.

VII.5 De satte nu over til det såkaldte Delta mod thrakerne, der boede over Byzans, hvor det ikke længere var Maisades, men Tereus, søn af Odryses, der havde magten. Også Herakleides opholdt sig her med de penge, som han havde fået for byttet. Seuthes førte tre muldyrspand frem (der var nemlig ikke flere) og nogle spand okser, hvorefter han sendte bud efter Xenophon. Han bad ham nu vælge sin del og fordele det resterende mellem strategerne og lochagerne, men Xenophon svarede:

”Jeg, personligt, kan sagtens vente til et senere tidspunkt med at få min del. Nej, giv dem i stedet til strategerne og lochagerne her, som jeg har med.”

Så fik Timasion fra Dardanos et spand, og det samme gjorde Kleanor fra Orchomenos og Phryniskos fra Achaia, mens oksespandene blev delt ud mellem lochagerne. Seuthes gav dem også løn, men selvom måneden allerede var gået, fik de kun for 20 dage; Herakleides påstod nemlig, at han ikke havde fået mere for byttet. Vred herover udstødte Xenophon en ed og sagde:

”Jeg synes ikke, du passer Seuthes’ sager, som du burde, Herakleides. Havde du gjort det, var du kommet med fuld løn, om du så havde måtte låne dig til den — ja, du burde sågar have solgt dit eget tøj.”

Dette gjorde Herakleides vred, og desuden blev han bange for, at han ville falde i unåde hos Seuthes. Derfor bagtalte han fra den dag Xenophon alt, hvad han kunne, overfor Seuthes.

⁸ Teksten er korrump, og hvad ‘Euodes’ er for noget, henstår i det uvisse.

Nu bebrejdede soldaterne så Xenophon, at de ikke fik deres løn, og Seuthes var vred på ham, fordi han så vedvarende og ivrigt krævede løn til soldaterne. Hidtil havde han igen og igen talt om, at han ville overlade Bisanthe, Ganos og 'Nyfæstning'*** (Nyborg***) til Xenophon, når de nåede til havet, men fra da af sagde han aldrig et ord om det. Herakleides havde nemlig også i dette spørgsmål bagtalt Xenophon og sagt, at deres situation ville blive usikker, hvis Seuthes overlod fæstninger til en mand, der havde en hær bag sig.

Derfor gik Xenophon og overvejede sin deltagelse i det videre felttog ind i landet, mens Herakleides flere gange førte de andre strateger til Seuthes og bad dem sige, at de kunne lede hæren præcis ligeså godt som Xenophon. Han lovede dem, at de indenfor få dage ville modtage fuld løn for to måneder, og bad dem deltage i felttoget. Hertil svarede Timasion:

"Ja, jeg vil i hvert fald ikke deltage i noget felttog uden Xenophon, om så jeg fik fem måneders sold," og Phryniskos og Kleanor var enige med Timasion. Så skældte Seuthes Herakleides huden fuld, fordi han ikke også havde inviteret Xenophon, hvorefter de inviterede ham til at komme alene. Xenophon kunne imidlertid udmærket se, at Herakleides gik med onde planer om at bagtale ham overfor de andre strateger, og tog derfor alle staterne og lochagerne med. Seuthes fik så dem alle overtalt til at deltage i felttoget, og med Sortehavet på højre hånd marcherede de gennem et område, der tilhørte de såkaldte 'melinofagiske' thrakere, og nåede til Salmydessos. Her strander og forliser mange af de skibe, der sejler ind i Sortehavet, eftersom der langt ud i havet er meget lavvande***. Thrakerne, der bor ved denne kyst, har for vane at opstille steler for at markere deres områder, og hver især plyndrer da de skibe, der forliser indenfor deres område. Man sagde, at før de havde markeret deres områder, var mange af dem blevet dræbt i de indbyrdes kampe, der opstod, når de sloges om byttet. Hæren fandt her mange senge, trækasser, [beskrevne]⁹ bogruller og mange andre af den slags ting, som sømænd nu engang bringer med sig i trækister. De betvang nu dette område og drog væk igen.

På dette tidspunkt var Seuthes' egen hær allerede større end det græsk kontingent; flere og flere af odryserne var nemlig kommet til fra indlandet, og hver gang han underlagde sig et folk, måtte også de deltage i felttoget. De slog nu lejr ca. fem kilometer fra havet på en slette over Selymbria.

Den manglende løn havde de stadig ikke set skyggen af, så soldaterne var meget vrede på Xenophon, og hans forhold til Seuthes var heller ikke længere venskabeligt. Tværtimod havde Seuthes aldrig tid mere, når Xenophon kom for at tale med ham.

VII.6 På dette tidspunkt var der næsten allerede gået to måneder, da Charminos fra Sparta og Polynikos ankom, sendt af Thibron. De fortalte, at spartanerne havde besluttet at gå i krig mod Tissaphernes, og Thibron var sejlet ud for at føre den. Han havde derfor brug for denne hær, og sagde, at lønnen ville være en dareik om måneden, og lochagerne ville få det dobbelte, strategerne det firdobbelte.

Straks Herakleides hørte, at spartanerne var kommet for at få den græske hær med, fortalte han Seuthes, at var det bedste, der kunne ske. "Spartanerne har nemlig brug for hæren, og det har du ikke længere," sagde han. "Hvis du nu

⁹ Hudes tekst udelader 'beskrevne', men det giver god mening at skelne mellem beskrevne og ubeskrevne.

giver hæren fra dig, vil du gøre spartanerne en stor tjeneste, og soldaterne vil ikke længere plage dig om løn, men forlade landet.”

Efter at Seuthes havde lyttet til dette, bad han Herakleides bringe spartanerne ind, og da de havde fortalt, at de var kommet for at få hæren med, sagde han, at ville overlade den til dem, og at han ønskede at være deres ven og allierede. Derpå inviterede han dem til middagsselskab, hvor han opvartede dem helt overdådigt. Han inviterede dog ikke Xenophon og heller ikke nogen af de andre strateger. Spartanerne spurgte ham imidlertid, hvilken slags mand Xenophon var, hvortil han svarede, at Xenophon da var udmærket i forskellige henseender, men at han altid stod på soldaternes side. ”Og det,” fortsatte han, ”kommer ham til skade”.

”Han forleder måske mændene ved smarte taler?” spurgte de så, og Herakleides svarede:

”Ja, det gør han rigtignok i høj grad.”

”Vil han så ikke modsætte sig, at vi fører hæren bort?”

”Sikkert, men hvis I nu samler mændene,” sagde Herakleides, ”og lover dem, at de vil få deres løn, vil de være så godt som ligeglade med ham og gladeligt drage bort sammen med jer.”

”Hvordan skal vi så få dem samlet?”

”Jeg skal føre jer derhen i morgen tidlig, og jeg er sikker på, at når de ser jer, vil de være med glæde drage med jer.”

Det var enden på den dag.

Næste dag førte Seuthes og Herakleides spartanerne hen til hæren, og hæren samledes, og de to spartanere sagde:

”Spartanerne har besluttet at gå i krig mod Tissaphernes, der jo også har gjort uret mod jer. Så hvis I slutter jer til os, vil I dels kunne straffe jeres fjende, og desuden vil I hver især modtage en dareik om måneden, lochager det dobbelte, strateger det firdobbelte.”

Soldaterne kunne godt lide, hvad de hørte, og straks var der en blandt arkaderne, der rejste sig op med en anklage mod Xenophon (under alt dette var også Seuthes til stede, fordi han gerne ville vide, hvad der skulle ske; han stod derfor indenfor hørevidde med en tolk, om end han også selv kunne en del græsk). Arkaderen begyndte så at tale:

”Vi ville have været hos jer for længst, spartanere, hvis ikke Xenophon havde overtalt os og ført os bort hertil. Her har vi så tilbragt en forfærdelig vinter i felten, og været i gang døgnet rundt, mens han høster frugten af vores lidelser. Seuthes har nemlig gjort ham rig i det private, men har narret os fra vores løn. For mig ville det være løn nok, hvis jeg kunne se ham stenet til døde, så han fik sin straf for at have trukket sådan rundt med os. Skulle det ske, ville jeg slet ikke være ærgerlig over alle vores trængsler længere.”

Da han havde talt færdig, var der flere andre, der rejste sig, og sagde omtrent det samme. Derpå sagde Xenophon:

”Ja, som menneske må man åbenbart være forberedt på hvad som helst, når I kan anklage mig netop nu, hvor jeg egentlig synes at vide med mig selv, at jeg har gjort mig enorme anstrengelser på jeres vegne. Jeg var allerede på vej hjem, men vendte om; og det var, ved gud***, ikke fordi jeg hørte om, hvor godt det gik jer, men tværtimod fordi jeg hørte, at I var i vanskeligheder, og jeg ville hjælpe jer, hvis jeg kunne. Da jeg så var kommet tilbage, blev Seuthes her ved med at sende budbringere til mig med alverdens løfter til mig, hvis blot jeg ville overtale jer til at komme til ham. Det gjorde jeg dog slet ikke noget forsøg på,

som I godt selv ved; jeg førte jer derimod hen, hvor jeg mente, at I hurtigst ville kunne krydse over til Asien, eftersom jeg var af den mening, at det var det bedste for jer, og jeg vidste, at det var, hvad I selv ønskede. Så kom Aristarchos med sine trierer og forhindrede os i at krydse, og derfor samlede jeg jer — hvilket for pokker da må være rimeligt nok — for at vi kunne diskutere, hvad vi skulle gøre. Så hørte I jo, hvordan Aristarchos på den ene side beordrede jer at marchere til Chersonesos, mens Seuthes modsat forsøgte at få jer til at deltage i hans felttog, og I sagde alle, at I ville gå med Seuthes — I stemte alle for dette. Fortæl mig derfor, hvorfor jeg har handlet urimeligt ved at føre jer til det sted, som I alle havde stemt for at marchere til.

Så gik det jo sådan, at Seuthes begyndte at snyde os for vores løn, og hvis jeg nu billigede hans handlinger, ville I med rette kunne bebrejde og hade mig. Men når jeg, der tidligere hørte til blandt hans næreste venner, nu har flere kontroverser med ham end nogen anden, hvordan kan I så med nogen rimelighed rette anklage mod mig; jeg har jo valgt jeres side fremfor hans, og netop her er grunden til, at jeg kom på kollisionskurs med ham.

Nu vil I måske sige, at jeg muligvis har fået jeres løn af Seuthes, og prøver at snyde jer for den, men hør lige engang, hvor ulogisk det er: hvis ellers Seuthes virkelig har betalt mig, må I da kunne regne ud, at han ikke gjorde det for både at miste det, som han gav til mig, og desuden betale flere til jer. Nej, hvis han faktisk havde givet mig noget, ville han havde gjort det ud fra den betragtning, at ved at give mig en mindre sum, slap han for at give jer en større; sådan ser jeg det i hvert fald. Hvis I virkelig tror, at det forholder sig sådan, kan I på stedet ødelægge vores hemmelige aftale ved at kræve pengene fra ham. Han vil naturligvis kræve dem tilbage fra mig, hvis jeg har fået noget af ham, og det vil han da også have fuld ret til, hvis ikke jeg får gennemført, hvad jeg blev bestukket til.

Nej, jeg ved med mig selv, at jeg er meget langt fra at have modtaget jeres løn. Jeg sværger ved alle guder og gudinder overfor jer, at jeg ikke engang har alt det, han lovede mig som privat, og han er selv tilstede som tilhører, så han ved, om jeg sværger falsk. Men jeg kan gøre jer endnu mere forbløffede: jeg sværger også, at jeg ikke engang har fået så meget, som de andre strateger, ja, der er endda nogle lochager, der har fået mere end mig. Og hvorfor det? spørger I. Jo, soldater, jeg troede, at jo mere jeg bar fattigdommen sammen med ham dengang, desto mere ville han også være mig venlig stemt, når han var i en position til at gengælde det. Men nu, hvor jeg ser det går ham godt, er hans sindelag rigtignok også blevet synligt. Her ville det være naturligt at spørge: "Skammer du dig ikke over at være blevet narret som en anden tåbe?", og jeg ville, ved Zeus,** også skamme mig, hvis jeg var blevet narret af en fjende. Imidlertid mener jeg, at skammen i højere grad tilfalder den, der narrer en ven, end den, der bliver narret af en. Nå, men hvis man skal være på vagt overfor venner, ved jeg med sikkerhed, at vi har gjort alt for ikke at give Seuthes her nogen rimelig undskyldning for at nægte at betale os, hvad han har lovet: vi har ikke gjort ham nogen uret, forsømt hans sager eller fejlt vejet tilbage i en situation, hvor han tilkaldte os.

I kan sige, at jeg burde have skaffet en garanti fra starten af, så han ikke kunne bedrage os, selv hvis han ville. Men hør så lige engang, hvad jeg har at sige hertil — men jeg ville aldrig nogensinde have sagt det, mens han var tilstede, hvis ikke I forekom mig fuldstændig at have mistet forstanden eller i hvert fald alt for utaknemmelige overfor mig. Prøv lige at genkalde jer de

vanskeligheder, I stod i, og som jeg fik jer ud af ved at føre jer til Seuthes! Husk Perinthos! Var det ikke sådan, at hver gang I nærmede jer byen, lukkede Aristarchos fra Sparta portene og tillod jer ikke at komme ind? I måtte slå lejre under åben himmel, selvom det var midt om vinteren, og proviant måtte I købe fra markedet — få varer og få penge til at købe for. I var tvunget til at blive i Thrakien, for der lå trierer for anker og hindrede jer i at krydse, men at blive betød, at vi befandt os i fjendtligt territorium, hvor modstanderne bestod af mange ryttere og peltaster. Vi havde vores hoplitter, og med dem ville vi måske have kunnet angribe landsbyerne og skaffe en smule proviant, men vi havde ingen tropper, der kunne forfølge fjenden og skaffe os slaver eller kvæg*** (probata). Da jeg kom tilbage, fandt jeg, at hverken rytteriet eller peltasterne længere var i god orden. Når nu I befandt jer i så krampagtig en situation, ville I så have ment, at jeg sørgede dårligt for jer ved - og det uden at kræve nogen som helst løn for det - at skaffe jer Seuthes som allieret, Seuthes, der havde både ryttere og peltaster, hvad I jo netop havde brug for? Det var da for pokker i fælleskab med dem, at I skaffede rigeligere proviant fra landsbyerne, fordi thrakerne måtte flytte hurtigere end ellers, og jeres krigsbytte af kvæg*** (probata) og slaver blev også større. Så snart vi havde fået knyttet et rytteri til os, så vi faktisk ikke længere noget til fjenden; hidtil var de blevet ved med at følge efter os med høj kampmoral, og ved deres rytteri og peltaster hindrede de os i at sprede os ud i mindre grupper for at skaffe rigeligere forsyninger. Hvis nu den mand, der gav jer en sådan sikkerhed, og også betalte jer en godt nok ikke særlig høj løn for at være sikre, er det så virkelig så slemt, at I ikke mener, at jeg på nogen måde bør slippe levende fra det?

Nu forlader I stedet, og hvordan er jeres situation så? Har I ikke overvintret med rigelige forsyninger, og oven i dem kom så det, I fik af Seuthes? Det var jo fjendens ejendom, som I tog for jer af — I har ikke måttet se nogen af jeres egne mænd dø, ej heller mistet nogen levende. Har I ikke stadig det gode ry, som I har vundet jer i kampen mod barbarerne i Asien? Og har I ikke også forøget det ved at besejre thrakerne i Europa? Jeg vil faktisk hævde, at de ting, som I er vrede på mig over, ville det være mere rimeligt, at I takkede guderne for og anså dem for goder.

Det var så jeres situation, men tag, ved guderne, lige at se på, hvordan min situation er. Dengang tidligere, hvor jeg forlod jer for at rejse hjem, var jeg jo meget velanset blandt jer, og på grund af jer var mit ry også godt blandt de andre grækere. Spartanerne stolede på mig, for ellers ville de næppe have sendt mig tilbage til jer, men nu forlader jeg jer med et dårligt ry overfor spartanerne, fordi I har bagtalt mig, og forhadet af Seuthes for jeres skyld. Det var ellers ham jeg satte min lid til, at han ville give mig og mine børn (hvis jeg skulle få nogen) et godt tilflugtssted til gengæld for de tjenester, som jeg har gjort ham sammen med jer. Men nu har I en sådan mening om mig. Det var ellers for jeres skyld, jeg gjorde mig så forhadet — og det blandt folk, der har meget mere magt end jeg. Ja, til den dag i dag har jeg hele tiden arbejdet for, at gøre jeres situation så gunstig som muligt. Her har I mig så i jeres magt, men I har hverken taget mig i at stikke af eller desertere. Hvis I gør alvor af jeres tidligere trusler, så vid, at I vil have dræbt en mand, der har tilbragt mangan en søvnløs nat for jeres skyld, der har udstået mange strabadser og farer sammen med jer, der har taget sin del af slæbet og lidt til, en mand, der i fælleskab med jer ved gudernes nåde har opstillet mange sejrstege over barbarerne og har gjort sig de største anstrengelser for at forhindre

jer i gøre jer til fjender af så meget som en eneste græker. Læg mærke til, at I kan rejse frit, hvorhen I måtte vælge både til lands og til vands.

Netop nu, hvor I har rigeligt af alt og kan sejle hjem, hvad I jo så længe har sukket efter, nu, hvor den mægtigste stat har brug for jer, nu, hvor der er løn i sigte og spartanerne, der jo anses for de dygtigste førere, er kommet for at lede jer — er det virkelig nu, I synes, det er et passende tidspunkt at få mig slået ihjel så hurtigt som muligt? Hvis ellers I vil bruge jeres fantastiske hukommelse, husker I nok, at situationen var noget anderledes, da vi var i vanskeligheder. Da kaldte I mig 'fader' og forsikrede igen og igen, at I altid ville mindes mig som en, der havde været jer til stor gavn. De mænd her, der er kommet efter jer, kan nu udmærket tænke selv, og jeg tror ikke, at de vil mene, I er spor bedre ved at opføre jer sådan overfor mig." Med disse ord holdt han inde.

Derpå rejste Charminos fra Sparta sig og sagde:

"Ved Kastor og Pollux*** (tå siå)! I forekommer mig ikke at have spor ret til at være vrede på denne mand. Jeg kan personligt vidne til hans forsvar. Polynikos og jeg spurgte nemlig Seuthes, hvilken type mand Xenophon var, og Seuthes havde ikke andet at bebrejde ham end, at han altid stod på soldaternes side, hvilket var kommet ham til skade i forhold til os spartanere og til Seuthes selv."

Efter ham rejste Eurylochos fra Lousia sig og sagde:

"Spartanere! Efter min mening bør det første I gør som vores ledere være at kræve vores løn fra Seuthes, hvad enten han afleverer den frivilligt eller ej; før det skal I ikke føre os herfra."

Så sagde Polykrates fra Athen, tilskyndet af Xenophon:

"Se engang, soldater! Lige der står Herakleides, manden, der tog det krigsbytte, som vi havde slidt for, og solgte det uden at give udbyttet til hverken Seuthes eller os. Han stjal det og må have det endnu, så hvis vi er kloge, må vi få fat i ham. Han er jo ikke engang thraker, men en græker, der gør uret mod andre grækere."

Da Herakleides hørte dette, blev han så rædselsslagen, at han straks gik hen til Seuthes og sagde:

"Hvis vi er kloge, forlader vi stedet nu, så soldaterne ikke kan få fat i os," hvorefter de steg op på deres heste og red til deres egen lejr. Herfra sendte Seuthes Abrozelmes, der var hans private tolk, til Xenophon. Seuthes bad Xenophon blive hos sig med en styrke på 1.000 hoplitter, og han lovede ham, at han ville give ham fæstningerne ved havet sammen med alt det andet, som han tidligere havde lovet. Han fortalte ham også i al hemmelighed, at han havde hørt fra Polynikos, at hvis Thibron med sikkerhed ville henrette ham, hvis han faldt i hænderne på spartanerne. Der var også mange andre, der sendte bud til Xenophon og fortalte ham, at han var blevet bagtalt og skulle være på vagt.

Xenophon lyttede til dem alle, hvorefter han skaffede to offerdyr og ofrede dem til Zeus Basileus for at finde ud af, om det var rigtigere*** og bedre at blive hos Seuthes på de betingelser, som Seuthes havde opstillet, eller om han skulle drage bort med hæren. Guden*** svarede/forkyndte ham, at han skulle drage bort.

VII.7 Derpå fjernede Seuthes sin lejr længere væk. Grækerne slog sig ned i nogle, hvor de havde i sinde at proviantere mest muligt og derefter marchere ud til havet. Disse landsbyer havde Seuthes overladt til Medosades, og da denne så, at grækerne tog for sig af landsbyens ressourcer, blev han vred. I selskab med en af

de mest magtfuld blandt de odrysere, som var kommet ned nordfra, og omkring 30 ryttere ankom han til landsbyerne og bad Xenophon komme frem. Xenophon tog så nogle af lochagerne og nogle andre egnede mænd og gik ud til ham. Her sagde Medosades:

"I har ingen ret til at plyndre vores landsbyer, Xenophon. Jeg på vegne af Seuthes og denne mand her, der er sendt af Medokos, kongen oppe nordpå, forkynder hermed, at I skal forlade området. Hvis ikke I adlyder, vil vi stoppe jer; vi må forsvare vores land, når I hærger det, og derfor må vi behandle jer som fjender."

Xenophon lyttede til ham og svarede:

"Jeg har ikke meget lyst til at svare dig, når du taler sådan; men jeg vil gøre det for den unge mands skyld, så han kan være klar over, hvilken type mænd I er og hvilken type mænd vi er. Før vi blev allieret med jer, rejste vi gennem dette land, præcist hvor vi selv havde lyst, og vi plyndrede og nedbrændte som det passede os. Du ved selv, at hver gang du kom til os som sendebud, blev du indkvarteret hos os og behøvede ikke være bange for nogen fjender. Tidligere færdedes I aldrig i dette område, og hvis I gjorde, holdt I, så længe I befandt jer her, hestene klar til hurtig afgang i erkendelse af, at landets herskere var stærkere end jer.

Så blev I allierede med os, og gennem os har I med gudernes hjælp fået dette land, hvorefter I nu driver os bort fra et område, som vi havde i vores magt, og I overtog. Du ved jo udmærket godt selv, at fjenderne ikke kunne drive os bort. Dette er altså sådan, du takker os for de tjenester, som du har modtaget fra os! Snarere end at sende os på vej med gaver og venlighed anser du det åbenbart for rimeligt at gøre alt, hvad du kan, for at hindre os i at opholde os her under vores afrejse. Det er sandelig ikke megen respekt, du har for guderne, når du kan stå og sige den slags; og heller ikke for manden her, som ser din nuværende rigdom, men som også ved — det indrømmede du jo selv — hvordan du levede af plyndring, før du blev vores allierede.

Men hør! Hvorfor kommer du egentlig til mig med dine klager? Det er ikke længere mig, men spartanerne, der har kommandoen. I overlod selv hæren til dem, så de kunne føre den bort herfra, og I havde ikke engang så meget sans for, hvad der var rimeligt, at I også inviterede mig til mødet. Jeg blev jo godt upopulær hos dem, dengang jeg førte hæren til jer, og mødet var ellers en chance for at komme på lidt bedre fod med dem ved at overlevere hæren."

Da odryseren hørte dette sagde han:

"Jeg kunne synke i jorden af skam over, hvad jeg hører, Medosades. Havde jeg vidst det tidligere, ville jeg aldrig være fulgt med dig, og jeg vil forlade dig med det samme. Min konge, Medokos, ville afgjort heller ikke billige, at jeg drev mænd, der havde gjort ham tjenester, bort."

Med disse ord steg han op på sin hest og red bort sammen med alle rytterne bortset fra en 4-5 stykker. Medosades var imidlertid så ærgerlig over, at hans land blev hærget, at han bad Xenophon tilkalde de to spartanske udsendinge. Xenophon gik så til Charminos og Polynikos med de mænd, han fandt mest egnede, og sagde, at Medosades bad dem komme, fordi han ville erklære overfor dem, hvad han allerede havde sagt til Xenophon: at de skulle forlade landet. "Jeg tror faktisk," sagde Xenophon, "at der her er en chance for at skaffe hæren den løn, den har til gode. I skal bare sige, at hæren har bedt jer hjælpe med at skaffe dens løn fra Seuthes, ligegyldig om han giver den frivilligt eller ufrivilligt. I bør også tilføje, at hæren — efter eget udsagn - med glæde vil følge med jer, når I har

skaffet lønnen, at I ikke mener, dens krav om løn er urimeligt, og at I lover at drage bort, når hæren har fået, hvad der er rimeligt." Spartanerne lyttede til Xenophon og sagde, at de ville sige, hvad han foreslog, og hvad de ellers kunne forestille sig ville være mest virkningsfuldt.

Straks herefter drog de ud med alle officererne, og da de nåede frem til Medosades' lejr, sagde Charminos:

"Hvis du har noget at sige til os, Medosades, så sig det! Hvis ikke, har vi noget at sige til dig."

Medosades sagde da i en meget underdanig tone:

"Jeg mener bare — og det gør Seuthes også — at folk, der er blevet vores venner, ikke bør behandles dårligt af jer. Når I skader dem, skader I nemlig i ligeså høj grad os, da de hører under os."

"Vi skal rigtignok gerne forsvinde," svarede spartanerne, "så snart de mænd, der har skaffet jer denne magt, har fået deres løn. Hvis ikke de får den, vil vi fra nu af støtte dem og straffe de mænd, der mod deres løfter har snydt dem. Og hvis I falder indenfor denne kategori, begynder vi med at kræve retfærdighed fra jer."

Her sagde Xenophon:

"Hør engang, Medosades! Ville I tillade, at folkene i landet her, som I jo kalder jeres venner, stemte om, hvem af os, der skal forlade landet: jer eller os?"

Det ville Medosades nu ikke være med til. Han så helst, at spartanerne selv gik til Seuthes og diskuterede spørgsmålet om løn med ham; han mente, at Seuthes nok ville lade sig overtale. Hvis ikke de ville det, kunne de sende Xenophon i selskab med ham selv, og han lovede at han nok skulle give sin støtte. Han bad dem dog indtrængende om ikke at brænde landsbyerne ned.

Derpå sendte de Xenophon og med ham sendte de de mænd, der forekom dem mest egnede til opgaven. Vel ankommet sagde Xenophon til Seuthes:

"Jeg er ikke kommet for at stille krav om noget som helst, Seuthes. Jeg er her for om muligt at vise dig, at du ingen ret har til at være vred på mig over, at jeg på soldaternes vegne igen og igen med megen iver krævede, hvad du havde lovet dem. Jeg var faktisk af den mening, at du havde mindst ligeså meget gavn af at udbetale lønnen, som soldaterne havde af at modtage den. For det første ved jeg jo, at det næst efter guderne er disse mænd, der har bragt dig frem i din fremtrædende position; det var dem, der gjorde dig til konge over store landområder og mange mennesker, og det medfører, at du ikke kan skjule dine handlinger, hvad enten de er gode eller dårlige. Derfor mente jeg også, det var vigtigt, at en mand i en sådan position ikke virkede som om han uden taknemmelighed sendte sine velgørere bort. Det var også vigtigt, at du havde et godt ry blandt de 6.000 mænd, men vigtigst var det, at du aldrig måtte sætte dig selv i en stilling, hvor folk ikke troede på, hvad du sagde. Jeg ser nemlig, at upålidelige personernes tale intet nytter, at den uden vægt og ære drager planløst rundt. Men de, der ærer sandheden, så det er klart for enhver — deres tale er ligeså virksom som de andres brug af vold, hvis der er noget, de stræber efter. Hvis f.eks. de gerne ser, at nogle udviser mere besindighed, ved jeg, at de kan nøjes med trusler, og alligevel være ligeså virkesomme som de andres straffe. Og hvis sådanne mænd lover noget til en, har det ligeså meget vægt, som det øjeblik, hvor de andre giver det fra sig.¹⁰ Prøv lige engang at tænke tilbage: hvad betalte du os på forskud, da vi blev dine allierede? Intet, som du ved. Nej, vi stolede på, at du talte sandt, og derfor kunne du overtale så mange mænd til deltage i dit

¹⁰ Cf. 1.9 for Kyros' lignende karaktertræk.

felttog og skaffe dig et rige, der ikke blot er de 30 talenter værd, som soldaterne mener, du skylder dem, men mange gange mere. Kan man ikke sige, at det, du sælger ud for disse penge, er din troværdighed, den, der skaffede dig et kongerige?

Men prøv også at genkalde dig, hvor vigtigt du dengang mente det var at sikre det, som du nu har erobret. Jeg er faktisk helt sikker på, at du meget hellere ville have bedt guderne give dig det, som du nu har opnået, fremfor et mange gange højere beløb end det, du skylder.

Jeg mener generelt, at det ville være til større skade og skændsel ikke at kunne holde fast på dine erobringer end aldrig at have fået dem. Ligesom det er mere ubehageligt at blive fattig efter at have været rig, end aldrig at have været rig, sådan er det også en større sorg at gå fra konge til privatmand, end hvis man aldrig havde været konge. Nu ved du jo, at dine nuværende undersætter ikke med venskabelige midler blev overtalt til at lade sig styre af dig, men tværtimod ved tvang. Du er også klar over, at de ville forsøge at gøre sig frie igen, hvis ikke frygt holdt dem tilbage. Hvad tror du så vil være bedst til at holde dem i frygt og få dem til at besinde sig i deres forhold til dig: at de så, hvor godt et forhold, der bestod mellem vores soldater og dig, sådan at soldaterne ville blive, hvis du bad dem om det, og straks komme, hvis der var behov for det, og desuden så, at andre gennem vores mænd hørte alle mulige gode ting om dig og derfor hurtigt kom, når du gerne ville have det; eller ville det være bedre, hvis de fik mistanke om, at der ikke var andre soldater, der ville slutte sig til dig, fordi hvad der er sket med os, viser din troløshed, og at dem, du nu har, var mere venligt stemt overfor dem end overfor dig? Husk nu på, at det ikke var vores mængde, der gjorde udslaget, så de veg for dig, men deres mangel på ordentligt lederskab. Der er derfor en reel fare for, at de blandt vore mænd vælger nogle, som føler sig uretfærdigt behandlet af dig, til ledere. Det kunne sågar være spartanerne, som jo er endnu stærkere, hvis bare soldaterne lover dem at deltage i deres felttog så meget desto ivrigere, hvis spartanerne indkræver lønnen fra dig. Det tror jeg, spartanerne vil gå med til, fordi de har brug for hæren. En ting er i hvert fald sikkert: de thrakere, som nu er blevet dine undersætter, vil være meget ivrigere for at deltage i en ekspedition mod dig end med dig. Så længe du har magten, er de nemlig slaver, men hvis du bliver besejret, er de frie.

Hvis du nu også skal drage omsorg for landet, for så vidt som det jo tilhører dig, hvordan tror du så, det bedst kan forblive udskadt: ved at vores soldater får, hvad de kræver, og derpå forlader det i en tilstand af fred, eller ved at de bliver og behandler det som fjendtligt territorium, så du må drage ud mod dem med en styrke, der i hvert fald overgår soldaternes antal, og således også har brug for proviant? Vil det mon være dyrere at betale soldaterne, hvad du skylder, end at måtte betale sold til en ny og større styrke, og så endda stadig skylde til de første? Herakleides har rigtignok flere gange overfor mig fortalt mig, at han mente, beløbet var alt for stort, men det er da meget mere ubetydeligt for dig at modtage og udbetale dette beløb i din nuværende situation, end det ville have været at betale en tiendedel af det, før vi sluttede os til dig. Det jo ikke tallet, der afgør, hvad der er meget, og hvad der er lidt, men derimod situationen for den person, der udbetaler og modtager. For dig vil ét års indtægt nu være mere, end alt, hvad du tidligere ejede.

Fordi du er min ven, Seuthes, havde jeg flere overvejelser: dels hvordan du kunne vise dig værdig til de goder, som guderne har givet dig, dels sørge for, at jeg ikke fuldkommen mistede min position i hæren. Du ved jo godt, at som sagen står nu, kunne jeg ikke få denne hær med til at skade de fjender, jeg måtte

ønske at skade, og heller ikke hvis jeg igen skulle ønske at komme dig til hjælp, ville jeg kunne det. Så galt er det med mine forbindelser til hæren. Ikke desto mindre tager jeg hermed dig til vidne sammen med guderne, der jo kender sandheden: jeg har aldrig modtaget noget fra dig på soldaternes vegne, aldrig nogensinde bedt om noget af deres til privat brug og aldrig krævet det, som du lovede mig. Og jeg sværger ligeledes overfor dig, at jeg aldrig ville have taget imod det, selv hvis du havde givet mig det, hvis ikke soldaterne samtidig stod til at få deres løn. Det ville da have været en skændsel, at jeg sørgede godt for mine egne sager, men ignorerede de problemer der var med deres; især i betragtning af den ære, de viste mig.

For Herakleides vil alt dette helt sikkert være noget vås. Intet, vil han mene, betyder noget bortset fra at have penge, ligegyldig hvordan de er erhvervet. Personlig mener jeg nu ikke, Seuthes, at en mand — og det gælder især en leder — kan besidde noget mere skønt og prægtigt end godhed*** (arete), retfærdighed og ædelhed*** (gennaiotes). Den, der besidder disse, er nemlig rig ved sine mange venner, rig ved alle de andre, der ønsker at blive hans venner. Og skulle det gå ham godt, har han mange til at dele sin glæde, men hvis han har problemer, er der ingen mangel på folk, der vil hjælpe.

Men hvis du nu ikke ud fra mine handlinger kan se, at jeg virkelig er din ven, og min tale stadig ikke har overbevist dig, så tænk engang på alt det, hvad soldaterne sagde. Du var jo selv tilstede og hørte, hvor gerne de talte ondt om mig. Overfor spartanerne anklagede de mig sågar for at have sat dig højere end spartanernes interesser, og på deres egne vegne anklagede de mig for at bekymre mig mere om, at dine sager gik godt, end at deres gjorde det. De sagde også, at jeg havde modtaget bestikkelse fra dig. Hvordan kunne de mon få den ide og bebrede mig for det? Fordi de havde observeret, at jeg ikke stod på god fod med dig, eller fordi de netop var klar over den store iver, jeg lagde for dagen, hvad angik dine interesser? Alle mennesker må vel mene, tror jeg, at man må beholde en velvilje overfor den mand, der udbetaler bestikkelsen. Før jeg havde gjort dig nogen tjenester overhovedet, tog du vel imod mig: du både så og talte venligt til mig, lod mig opvarte og blev aldrig træt af at love alle mulige ting. Nu har du så opnået, hvad du ville, og er blevet så mægtig, som jeg kunne gøre dig: hvordan kan du i denne situation tolerere, at jeg har fået et dårligt ry blandt soldaterne? Jeg har fuld tillid til, at du vil beslutte at udbetale lønnen, at tiden vil føre dig på bedre tanker, og at du ikke selv vil kunne holde ud, at mænd, der har ydet dig god tjeneste, åbent anklager dig. Jeg beder dig derfor, når du udbetaler den, drage omsorg for, at jeg igen får et sådant ry blandt soldaterne, som jeg havde, da vi kom i din tjeneste.”

Da Seuthes havde lyttet til ham, forbandede han 'årsagen' til, at lønnen ikke var blevet udbetalt for længe siden — alle havde en mistanke om, at han hentydede til Herakleides. ”Jeg havde virkelig aldrig i sinde at snyde jer for den,” sagde han, ”og jeg skal nok betale den.”

Så sagde Xenophon:

”Når du nu har besluttet at udbetale lønnen, har jeg den bøn til dig, at du lader pengene gå gennem mig. Du må ikke bare ignorere, at mit ry i hæren nu på grund af dig er anderledes, end det var, dengang vi sluttede os til dig.”

Hertil sagde Seuthes:

”Du skal bestemt ikke gå med et dårligere ry blandt soldaterne på grund af mig. Og hvis du vil blive hos mig med bare 1.000 hoplitter, vil jeg også gerne give dig fæstningerne og alt det andet, som jeg lovede dig.”

Til dette svarede Xenophon:

"Sådan kan det ikke blive, så send os nu hellere tilbage"

"Jamen, jeg er nu sikker på," sagde Seuthes, "at det ville være sikrere for dig at blive hos mig end at drage bort."

"Jeg er glad for din omtanke for mig," svarede Xenophon, "men jeg kan ikke blive. Skulle jeg imidlertid få en endnu højere position et andet sted, skal du vide, at det også vil være til din fordel."

Derpå sagde Seuthes:

"Jeg har ikke ret mange penge, men dem vil jeg give til dig; det beløber sig til en talent. Dertil kommer 600 okser, omkring 400 får og 120 slaver. Tag det sammen med gidslerne fra det folk, der behandlede os så dårligt, og gå så bort."

Xenophon grinede og sagde:

"Hvis nu dette ikke er nok til at dække soldaternes løn, hvem skal jeg så sige, at den talent, som jeg har, tilhører? Når også dette ville være farligt for mig, mon så ikke det ville være bedre blot at drage bort og sørge for ikke at blive stenet? Du hørte jo selv deres trusler."

Xenophon blev hos Seuthes resten af dagen, og næste dag gav Seuthes dem alt det, han havde lovet, og han sendte nogle mænd med dem til at drive dyrene. I mellemtiden havde soldaterne gået rundt og talt om, at Xenophon havde forladt dem for at bo hos Seuthes, og at han havde fået de ting, som Seuthes havde lovet ham. Da de nu så ham komme tilbage, var de meget glade og kom løbende til. Så snart Xenophon mødte Charminos og Polynikos, sagde han: "Alt dette er blevet sikret hæren ved jeres indgriben, og jeg overlader det hermed til jer, så I kan bestemme, hvordan det skal fordeles."

De overtog så det hele, udpegede folk, der skulle sælge det, hvilket derefter blev gjort, om end der var megen utilfredshed. Xenophon ikke så meget som nærmede sig boderne, og det var klart for enhver, at han gjorde sig parat til at rejse hjem (Athenerne havde nemlig endnu ikke dømt ham til eksil). Hans venner i lejren kom imidlertid til ham og bad ham om ikke at forlade dem, før han havde ført hæren bort og overdraget den til Thibron.

VII.8 Derpå krydsede de over til Lampsakos, og her blev Xenophon mødt af Eukleides, en spåpræst fra Phleius^{***}, og søn af den Kleagoras, som malede 'Drømmebilleder i Lykeion'.¹¹ Eukleides lykønskede Xenophon med at være sluppet uskadt igennem og spurgte ham, hvor meget han havde fået ud af det. Hertil svor Xenophon, at han såmænd ikke engang ville have nok til hjemturen, hvis ikke han solgte sin hest og sine andre ejendele. Det troede Eukleides ikke på, men da folkene fra Lampsakos sendte gæstegaver til Xenophon, og han ville foretage et offer til Apollon, fik han Eukleides til at deltage. Og da denne havde undersøgt offerdyrene, sagde han, at han nu troede på, at Xenophon faktisk ikke havde nogle penge. "Faktisk," fortsatte han, "er jeg sikker på, at selv hvis du på et tidspunkt skulle have udsigt til penge, vil der være en eller anden hindring deri, og om ikke andet, så vil du selv være denne hindring."

Det måtte Xenophon give ham ret i, og Eukleides fortsatte:

"Ja, for Zeus Meilichios står som en hindring for dig." Han spurgte så Xenophon, om han nu havde ofret til denne gud. "Ligesom hjemme, hvor jeg plejede at foretage ofrene for jer og brænde dem hele^{***}." Xenophon sagde, at han faktisk ikke havde ofret til denne gud, siden han rejste hjemmefra og fik det

¹¹ Overleveringen er på dette sted tvivlsom.

råd, at han skulle ofre på samme måde, som han plejede; derved ville han gøre sig selv en tjeneste.

Næste dag kom han til Ophrynyon^{***}, og her ofrede han og brændte efter fædrene skik svinene hele, og ofrene var gunstige. Samme dag ankom Biton og Nausikleides for at give hæren løn, og de blev beværtet af Xenophon. Den hest, som Xenophon havde solgt i Lampsakos for 50 dareiker, købte de også tilbage og gav ham den uden at ville tage imod noget for den. De havde nemlig hørt, at han var meget glad for hesten, og de havde mistanke om, at han kun havde solgt den tvunget af manglen på penge.

Herfra marcherede de gennem Troas, gik over Ida-bjerget og ankom først til Antandros. Dernæst marcherede de langs havet gennem Mysien til Thebesletten og rejste videre gennem Adramyttion^{***} og Kertonion. Endelig efter at have passeret Atarneus kom de til Kaikos-sletten, hvor de således nåede til Pergamon i Mysien.

Her blev Xenophon beværtet af Hellas, Gongylos fra Eretrias hustru, og moder til Gorgion og Gongylos. Hun fortalte ham, at der på sletten boede en perser ved navn Asidates, og hvis bare Xenophon angreb om natten med 300 mænd, ville han kunne fange Asidates selv såvel som hans hustru, børn og ejendom; og han ejede meget, sagde hun. Til at vise vej sendte hun både sin egen fætter/nevø^{***} og Daphnagoras, som hun satte meget højt. Xenophon tog disse mænd med sig og forrettede et offer, og spåpræsten Basias fra Elis, der også var tilstede, sagde, at varsler var yderst gunstige — de skulle nok få fat i manden. Altså marcherede han afsted efter aftensmaden med de af lochagerne, der var hans bedste venner og var forblevet tro mod ham gennem alt postyret, for at han også kunne gøre dem en tjeneste. Der var nu også nogle andre — i alt omkring 600 — der forsøgte at trænge sig ind og komme med ham, men lochagerne blev ved med at drive dem bort, for at de ikke skulle få del i det bytte, der så godt som allerede var deres.

Da de nåede frem omkring midnat, stak slaverne omkring hans tårn^{***} af med de fleste ting udefra. Grækerne lod dem imidlertid stikke af, fordi de kun havde tanke på Asidates selv og hans personlige ejendom. Deres angreb på tårnet mislykkedes dog, da det var højt og kraftigt med et stærkt værn og mange kampklare soldater, og de forsøgte så at bryde gennem tårnets side. Murens bredde var på otte mursten af jord^{***}, men ved daggry kom de gennem. Så snart der var hul igennem, var der imidlertid en indefra der jog et oksespids ud og gennemborede låret på den mand, der stod nærmest, og i tiden sørgede de for, at det var meget farligt at nærme sig ved at affyre en byge af pile. De råbte også op og sendte signaler ved at svinge med fakler, og som resultat kom Itamenes til hjælp med sin egen styrke, og ligeledes kom der fra Komania nogle assyriske hoplitter og hyrkaniske ryttere, i alt omkring 80, der tjente storkongen som lejesoldater. Der kom også omkring 800 peltaster og ryttere, nogle fra Parthenion, andre fra Apollonia og det nærliggende område.

Nu var det på høje tid for grækerne at undersøge, hvordan de skulle slippe væk med deres mænd. De tog alt, hvad der var af okser og får, og drev dem med sig bort sammen med slaverne, idet mændene tog opstilling i en firkant, og dyr og slaver var indenfor. Det var ikke, fordi de stadig tænkte på byttet, at de opstillede denne formation, men for at deres tilbagetog ikke skulle blive en regulær flugt. Hvis de forlod byttet på stedet, ville fjendernes moral nemlig vokse betragteligt, og deres egne soldaters ville synke tilsvarende. Nu forlod de altså

stedet på en måde, så de demonstrerede, at de var indstillet på at kæmpe for byttet.

Da Gongylos så, at grækerne kun var en lille styrke, mens angriberne var mange, kom han ud med sin egen styrke — mod sin moders ønske — fordi han gerne ville tage del i slaget. Også Prokles kom til hjælp fra Halisarne, og det samme gjorde Teuthranias, der nedstammede fra Demaratos. Xenophons mænd var i mellemtiden hårdt presset af fjendernes pile og sten fra slynger. De marcherede derfor videre i en cirkelformation for hele tiden at kunne holde skjoldene vendt mod pilene og krydsede med stort besvær Karkasos-floden; omkring halvdelen blev dog såret. Her traf det sig også, at lochagen Agasias fra Stymphalos blev såret, men han blev ved med at kæmpe mod fjenderne. Og de slap faktisk væk med omkring 200 slaver og får nok til ofringer.

Næste dag forrettede Xenophon et offer, og om natten førte han hele hæren ud med den tanke at trænge så langt som muligt ind i Lydien. Det skulle gerne få Asidates til at være mindre nervøs, når Xenophon nu ikke længere var nær, og derfor være mindre på vagt. Asidates havde imidlertid hørt, at Xenophon endnu engang havde ofret med henblik på at fange ham, og var draget ud med hele hæren. Derfor drog han ud og slog sig ned i nogle landsbyer, der lå ved foden af byen*** (polisma) Parthenion. Her stødte Xenophons mænd på ham og de tog ham til fange sammen med hans hustru, børn, heste og al hans anden ejendom. Således viste varslerne fra det tidligere offer sig sande.

Derpå rejste de igen tilbage til Pergamon, og her måtte Xenophon virkelig takke guden. Spartanerne, lochagerne, de andre strateger og soldaterne sørgede nemlig i fælleskab for, at han frit kunne vælge det beste blandt byttet: heste, trækdyr og andet. Nu var han så i en position, hvor han kunne gøre gavn for andre.

Herefter ankom Thibron og overtog hæren, og da han havde forbundet den med sin egen græske hær, førte han krig mod Tissaphernes og Pharnabazos.¹²

[De følgende var herskere i de dele af storkongens land, som vi kom igennem: Artimas i Lydien, Artakamas i Phrygien, Mithradates i Lykaonien og Kappadokien, Syennesis i Kilikien, Dernes i Fønikien og Arabien, Belesys i Syrien og Assyrien, Rhoparas i Babylonien***, Arbakas i Medien, Tiribazos over phasianerne og hesperiterne; karducherne, chalyberne, chaldæerne, makronerne, kolcherne, mossynoikerne, koiterne og tibarenerne regerede var ikke styret udefra; Korylas i Paphlagonien, Pharnabazos over bithynerne, Seuthes over thrakerne i Europa.

Den samlede rejse, dvs. både marchen ind i landet og ud igen, var på 215 dagsrejser, 1150 parasanger, 34255 stadier. Sammenlagt tog marchen ind i landet og ud igen ét år og tre måneder.]

¹² Note om det følgende***